

Het Rijksmuseum en zijn begunstigers

D. DE HOOP SCHEFFER

Als instelling door de Staat gesticht en beheerd, dankt het Rijksmuseum vele zijner kostbaarste bezittingen aan de door de overheid beschikbaar gestelde gelden. Maar nooit zou het Museum die luister hebben gekregen zonder de steun van zijn talrijke begunstigers. In de 150 jaren, die verstreken zijn sinds de stichting van ons Museum is het getal dergenen, die door hun schenkingen tot de opbouw van de verzamelingen hebben bijgedragen, indrukwekkend groot geworden.

Het koninkrijk was, ook na de Napoleonische tijd nog gezegend met belangrijk en waardevol particulier bezit ondanks het feit dat de fortuinen van de 18de eeuwse patriërs sterk waren aangesproken. Men denke in dit verband ook aan de prachtige tekeningen- en prentenverzameling Verstolk van Soelen, die uit de beste buitenlandse collecties had gekocht. Helaas ging dit kabinet, evenals andere van internationaal formaat, waaronder in de eerste plaats de prachtige schilderijencollectie van Koning Willem II moet worden genoemd, weer grotendeels voor ons land verloren.

Hoe dankbaar moeten wij zijn, dat verzamelingen als van van der Hoop en Dupper en vele andere hierna te noemen, behouden bleven. In 1873 gaf een nazaat van de schilder J. E. Liotard het Museum 15 pastels van de Geneefse kunstenaar, later vermeerderd met nog 6 anderen, eveneens geschonken door een lid van dezelfde familie.

In de loop van de 19de en in het begin van de 20ste eeuw zouden nog talloze belangrijke schenkingen van verzamelaars volgen. Onder hen zijn er een aantal die de kunst van vroeger tijd niet alleen als verzamelobject zochten, maar tevens als voorwerp van studie. Hier moet worden gedacht aan het werk van Franken, voortgezet en verbreed door Bredius en Hofstede de Groot en voor de prentkunst door Waller. Naast deze, meer wetenschappelijk georiënteerde verzamelaars, is het Museum veel dank verschuldigd aan C. Hoogendijk, die zijn aanzienlijke schilderijencollectie van vroege en moderne meesters in 1912 legateerde. Tevoren (1899 en 1900) had de verzameling van R. baron van Lynden, waartoe

o.a. een aantal Franse 19de eeuwse meesters, als Daumier en Delacroix behoorden, het bezit aan schilderijen van buitenlandse kunstenaars een belangrijke uitbreiding gegeven.

Een grote leemte werd aangevuld door de schenking van Delfts ceramiek (1916), bijeengebracht door John Loudon. Ook in de tijd van Schmidt Degener werd het Rijksmuseum niet vergeten, de schenking Deterding in 1936 werd gevolgd door die van de grote verzameling van de heer en mevrouw Kessler-Hülsmann (1940), waartoe o.m. schilderijen van belangrijke Nederlandse meesters behoorden.

Een geheel ander facet werd aan de collectie van het Museum toegevoegd door Edwin vom Rath, die in 1940 zijn verzameling Italiaanse kunstwerken legateerde. Zo kon een zaal met Italiaanse schilderijen, waarvoor indertijd de grondslag was gelegd door een keuze uit de Oldenburgse collectie, worden aangevuld tot een reeks kabinetten, die een beknopt overzicht van de Italiaanse schilderscholen mogelijk maakten.

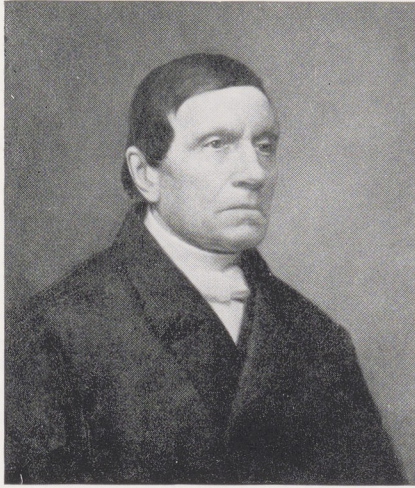
Bij de begunstigers van het Rijksmuseum moeten in het bijzonder twee instellingen met ere worden genoemd, n.l. de 'Vereeniging Rembrandt' en de 'Commissie voor de Fotoverkoop', die met hun financiële steun belangrijke aankopen mogelijk maken. Als voorzitter van de 'Vereeniging Rembrandt' hebben de heren M. P. Voûte en Dr. E. Heldring immer van hun grote belangstelling voor ons Museum blijk gegeven en zelf ook door schenkingen de verzameling verrijkt.

In dit gedenkjaar past het de begunstigers in de herinnering terug te roepen en hun schenkingen onder de algemene aandacht te brengen. Het was niet mogelijk alle schenkers te noemen; aan enkelen, aan wie het Museum zeer veel te danken heeft, wordt hierna een korte beschouwing gewijd, daarmee allen erende, die in deze 150 jaar hun kunstschaten hebben afgestaan.

L. Dupper Wz. 1799-1870

Het eerste belangrijke legaat dat het Rijksmuseum ten deel viel was afkomstig van Leendert Dupper, een geboren en getogen

*L. Dupper. Schilderij door L. de Koningh jr.
Dordrechts Museum, Dordrecht.*

Dordtenaar. Hij was in zijn geboortestad verbonden aan de voornaamste raffinaderij van beetwortelsuiker in deze streek, Backer & Selis. Het lucratieve bedrijf stelde hem in staat zijn grote liefhebberij – het verzamelen van kunstwerken – onbezorgd te volgen. Zijn kunstzinnige smaak had hij geërfd van zijn grootvader van moederszijde Jan Rombouts, wiens grote verzameling schilderijen van 17de eeuwse meesters na de dood van zijn oom Johannes Rombouts in Duppers bezit kwam (1850). Was de grootvader reeds behalve collectionneur ook amateurschilder-tenaar geweest, de kleinzoon bleek in alle opzichten een waardig opvolger. Ook Leendert was een verdienstelijk kunstbeoefenaar. Nog tijdens het leven van zijn oom Johannes was hij begonnen met het maken van een getekende catalogus van de collectie die later zijn eigendom werd; al aquarellerende heeft hij zich de schilderijen ook op andere wijze eigen gemaakt. In de verzameling Rombouts-Dupper bleek vooral voorkeur voor het verhalende genre en voor het landschap, waarbij naast stukken van typisch Nederlandse stijl, veel arcadische taferelen in italianiserende trant opvallen, alles van Nederlandse kunste-

naars. Stillevens, historiestukken en portretten trof men er in veel mindere mate aan. Daarnaast had Dupper belangstelling voor de toentertijd moderne schilders met wier werken hij de verzameling aanvulde.

Het spreekt wel vanzelf, dat hij goede relaties onderhield met het tijdens zijn leven gestichte Dordrechts Museum; in 1857 wordt hij lid van de raad van toezicht. Bij zijn overlijden in 1870 legateerde hij het museum een som van f 100 000,—, voor die dagen een aanzienlijk bedrag, en een aantal schilderijen, in hoofdzaak behorende tot de zgn. romantische school. Naar de legende verluidt had Dupper ook zijn verzameling oude meesters aan het museum in zijn vaderstad willen schenken, onder voorwaarde dat het de naam 'Duppermuseum' zou krijgen. Dit zou geweigerd zijn, waardoor de Staat erfgenaam werd van deze mooie collectie. Of heeft Dupper overwogen, dat zijn collectie een waardiger plaats vond in de verzameling van de hoofdstad dan in het toenmaals minder bekende Dordtse museum?

Zijn collectie tekeningen en prenten werden openbaar geveild in zijn prachtige huis aan de Prinsenstraat (thans Diaconessen-

A. van der Hoop.
Schilderij door J. A. Kruseman.
Rijksmuseum.

huis). In de jaren van geringe activiteit in de museumwereld was zijn schenking aan het Rijk van 64 schilderijen van voortreffelijke 17de eeuwse meesters – w.o. van Ostade, Jan Steen, Dou, Maes en vele anderen – wel bijzonder waardevol.

A. van der Hoop 1778–1854

Bij de opening van het huidige gebouw van het Rijksmuseum in 1885 gaf de stad Amsterdam o.m. de haar in 1854 door Adriaan van der Hoop gelegateerde verzameling schilderijen aan het Rijk in bruikleen ter plaatsing in genoemd museum. Sedert 1854 was de collectie in de Oudemanhuispoort tentoongesteld geweest. Wie nu was deze Adriaan van der Hoop, die zoveel topstukken bijeen heeft gebracht?

Hij werd geboren te Amsterdam op 28 april 1778, waar zijn vader mr. J. C. van der Hoop secretaris was van de Sociëteit van Suriname en sedert 1781 raad en advocaat-fiscaal der Admiraliteit, een belangrijke functie in de Republiek van die dagen. Gezien de moeilijkheden, die de familie onderzond door haar Orangistische sympathieën, ging Adriaan in 1791 rechten studeren in Groningen. In 1795 volgde hij colleges aan

de Christian-Albrecht Universiteit in Kiel en in oktober van het volgend jaar keerde hij naar Amsterdam terug. Terwijl hij probeert zich een plaats in de maatschappij te verwerven en begin 1800 in de firma de Wed. E. Croese & Co wordt opgenomen, wordt hij door de gewapende dienst van de burgerij steeds herinnerd aan zijn verplichtingen, waaraan hij zich echter telkenmale met succes weet te onttrekken. Na zijn huwelijk in hetzelfde jaar vestigt hij zich op de Herengracht bij de Amstel. In 1811 gaat hij deel uitmaken van het bekende bankiershuis Hope & Co, dat o.m. een belangrijke rol speelde bij het plaatsen van Russische leningen hier te lande. Vanaf 1815 wordt hij in het vrije Nederland een steeds belangrijker figuur, aan wie over alle mogelijke zaken – vooral financiële – om advies wordt gevraagd. Hij is lid van de Eerste Kamer, van de Provinciale Staten en van de Amsterdamse gemeenteraad. Inmiddels is hij verhuisd naar een groter huis op de Keizersgracht (446), terwijl hij 's zomers verblijft houdt in zijn buitenhuis 'Spaarnberg' te Santpoort.

Met verzamelen begint hij in 1813, aanvankelijk nog op bescheiden schaal. Na enkele aankopen in de jaren 1820, 1822 en

1828 wordt eigenlijk pas in 1832 de grondslag gelegd voor zijn rijke collectie. Uit zijn benoeming tot lid van de Koninklijke Akademie van Beeldende Kunsten te Amsterdam in 1828 blijkt dat hij een zekere plaats inneemt in het kunstleven van de hoofdstad. Behalve schilderstukken bracht hij sculpturen bijeen, waarschijnlijk vooral als stoffering voor zijn huizen. Voorts legde hij een tekeningenverzameling aan, die echter niet van bijzondere importantie is geweest, doch hoofdzakelijk bedoeld als een aanvulling op zijn schilderijen. De beweegredenen voor het bijeenbrengen van een dergelijke unieke verzameling zijn moeilijk te overzien. Zoals bij zovele verzamelaars zal het handels-element niet geheel hebben ontbroken. In zijn dagboek vinden we achter de betaalde prijzen dikwijls een aantekening 'niet te duur voor betaald'. De geldelijke waardering uit die dagen is voor ons soms zeer misleidend voor de belangrijkheid van een schilderij. Wel kunnen we er nu enigszins de opvattingen van de tijd uit aflezen. Van een erfelijke artistieke zin is niets met enige zekerheid vast te stellen, het lijkt naar het weinige wat van zijn ouderlijk huis bekend is, niet zeer aannemelijk.

Bij een beschouwing van zijn schilderijencollectie wordt duidelijk dat zijn voorkeur, evenals die van Dupper in Dordrecht, bovenal uitging naar de vaderlandse kunst en dan m.n. naar die van onze Gouden Eeuw. De meeste 17de eeuwse kunstsoorten zijn overvloedig vertegenwoordigd: genre, landschap, portret, stillevens enz. De hoogtepunten worden gevormd door Rembrandts Bruidspaar en het Lezende Vrouwtje van Vermeer, maar ook de andere stukken zijn van een zeer hoge kwaliteit.

Ook van der Hoop kocht veel werken van en gaf opdrachten aan kunstenaars van zijn eigen tijd, hetgeen ongetwijfeld getuigt voor zijn oprechte kunstbelangstelling. Vooral na 1841 heeft hij zijn verzameling met 19de eeuwse meesters aangevuld.

Bij testamentaire beschikking van 22 november 1847 werd de collectie aan de stad Amsterdam gelegateerd met de bepaling dat

de baten van het ter bezichtiging stellen de armen ten goede zou komen. Op 15 maart 1854 overleed van der Hoop. Na enige moeilijkheden inzake de successierechten, die de stad met de toen heersende begrippen van zuinigheid meende niet te kunnen voldoen, bleef deze bijzondere verzameling van meer dan 200 schilderijen voor Amsterdam en voor Nederland behouden.

Jhr. mr. J. de Witte van Citters 1817-1876

Stammend uit een aanzienlijk Zeeuws geslacht was Jacob de Witte van Citters, evenals zijn vader, geboren in den Haag (16 mei 1817). Deze, Jhr. mr. Laurens de Witte van Citters, was in 1814 Commies van Staat, later voorzitter van de Hooge Raad van Adel en lid der Provinciale Staten van Zuid-Holland. Jacobs moeder was een dochter van de bekende Gijsbert Karel van Hogendorp.

Na in Leiden in de rechten te zijn gepromoveerd, vestigde hij zich in zijn geboortestad. Een werkkring in deze richting ambieerde hij niet; hij bewoog zich vooral op het terrein der theoretische beschouwingen, die hij weergaf in het tijdschrift 'Themis', terwijl hij voorts lid was van het Consultatiebureau van de Orde der advocaten en van een rechtsgeleerd genootschap. Doch zijn voorliefde ging uit naar het onderwijs. Na gedurende enige tijd lid te zijn geweest van de plaatselijke schoolcommissies in den Haag, werd hij in 1855 benoemd tot schoolopziener in een district van Zuid-Holland. Na 10 jaar vroeg hij ontslag en werd hij opnieuw lid van de plaatselijke schoolcommissie, in welke functie hij veel voor de verbetering van het onderwijs heeft gedaan. Hij heeft ook zelf de vakken van het lager onderwijs beoefend en met name de vormleer vond hij belangrijk. Hij beschouwde dit als het beste middel om de kinderen iets te leren voortbrengen en tevens hun smaak te ontwikkelen. Zijn methode van het tekenonderwijs heeft hij in twee verhandelingen uiteengezet. Hij heeft ook zelf les gegeven.

Naast rechtswetenschappen en schoolwezen hadden letterkunde en geschiedenis zijn belangstelling; als redacteur van de Alge-

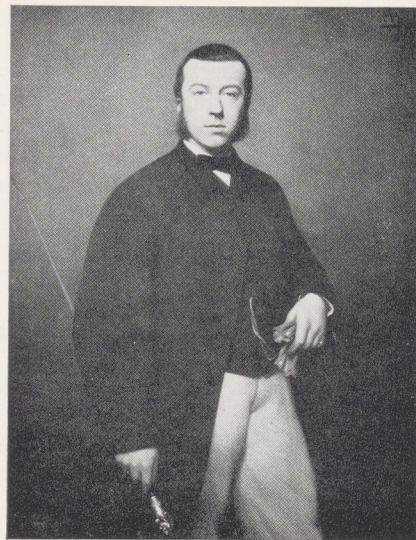

mene Konst- en Letterbode met o.a. Bakhuizen van den Brink, later ook van de Nederlandsche Spectator heeft hij vele artikelen gepubliceerd. In zijn boek: 'Contracten van correspondentie en andere bijdragen tot de geschiedenis van het ambtsbejag in de Republiek der Vereenigde Nederlanden' (1872) verzamelde hij uitgegeven en onuitgegeven documenten. Hij bezat een rijke boekerij van ruim 4000 boeken; zou het zijn bibliotheek aanleg zijn geweest die hem in 1851 op de grote veiling van het bezit van J. G. baron Verstolk van Soelen de prachtige collectie Dürer-gravures deed kopen, indertijd bijeengebracht door de 16de eeuwse geograaf Abraham Ortelius? Het is slechts een veronderstelling. Zeker is dat hij deze prenten hierdoor voor Nederland behield, waar zij een prachtige afronding vormen van het bezit aan Dürerprenten van het Amsterdamse Prentenkabinet, dat deze gravures na van Citters' overlijden op 3 oktober 1876 te Montreux, als legaat ontving. Zijn boeken werden vermaakt aan de Koninklijke Bibliotheek in den Haag, terwijl de grote collectie familiestukken in 1877 ten dele en na de dood van zijn zwager A. A. des Tombe, geheel in het bezit kwam van het Rijksmuseum.

Jhr. J. S. H. van de Poll 1837-1880

Aan het schilderijenlegaat van Jhr. Jacob Salomon Hendrik van de Poll moeten mede de namen worden verbonden van Henric Muilman (overleden in april 1812), die de grote verzameling bijeen heeft gebracht, benevens die van zijn zoon mr. Willem Ferdinand Mogge Muilman, die vele stukken op de veiling van zijn vaderlijk bezit terugkocht. De familieportretten werden hem bij testament vermaakt.

De familie Muilman behoorde al vanouds tot de vooraanstaande Amsterdamse regentengeslachten. Henric zowel als Willem Ferdinand hebben een financiële werkkring gehad, de eerste als firmant van Muilman en Soonen, een belangrijk handelshuis in die dagen, terwijl de zoon na rechtenstudie in Leiden en eveneens firmant van 1804-1811, van 1814-1835 directeur en van 1835-1844 president

van de Nederlandsche Bank is geweest. Bovendien bekleedde hij talrijke openbare functies.

Na het overlijden van Willem Ferdinand in december 1849 en na de dood van zijn vrouw in februari 1853, is zijn enige dochter Anna Maria Mogge Muilman universeel erfgenaam van de rijke bezittingen en het grote vermogen. Een der naaste verwanten was Jhr. Archibald Jan van de Poll (1800-1870), een volle neef van de overleden Mevrouw Muilman.

Ook de familie van de Poll behoorde tot de oude Amsterdamse regentenfamilies en speelde een rol in het openbare leven. Zo was A. J. van de Poll in 1837 lid van de Gemeenteraad geworden. Van beroep was hij koopman. In juli 1836 was hij gehuwd met Maria Amersfoort die hem reeds in oktober 1837 kwam te overlijden nadat op 28 juli een zoon was geboren, Jacob Salomon Hendrik. In 1853, het jaar van overlijden van de oude Mevrouw Muilman, hertrouwde Archibald Jan van de Poll met haar 42-jarige dochter Anna Maria.

Na het overlijden van Jhr. A. J. van de Poll in 1870 maakte de weduwe haar stief-

◁ Jhr. J. S. H. van de Poll.
Schilderij door J. H. Maschhaupt.
Rijksmuseum.

D. Franken Dzn.
Schilderij door Willy Martens. ▷
Kon. Oudheidkundig Genootschap.

zoon tot enig en algemeen erfgenaam, zodat na haar dood in november 1878 ook de schilderijencollectie van de familie Muilman in het bezit kwam van Jhr. J. S. H. van de Poll. Niet lang heeft hij er van kunnen genieten, want reeds op 23 februari 1880 overleed hij. In zijn testament maakte hij het Rijk erfgenaam van de verzameling schilderijen, waartoe o.a. het portret van Elisabeth Bas behoorde.

Ook deze keur van Nederlandse 17de eeuwse meesters betekende een waardevolle aanwinst voor het bezit van het Rijksmuseum.

D. Franken Dzn 1838-1898

Daniël Franken behoort zonder twijfel tot die mensen aan wie de museumwereld in het algemeen, doch die van Amsterdam in het bijzonder, veel te danken heeft: niet alleen door zijn vele geschenken aan schilderijen, prenten en tekeningen en zijn giften en legaten, maar vooral ook door zijn onverdroten ijveren voor de stichting van een Nationaal Museum, Nederlands schilders waardig.

Evenals zijn vader, die reeds een aanzienlijke prentenverzameling – hoofdzakelijk por-

treten – bezat, zou Daniël Franken een Amsterdams bankier worden. In 1865 gaat de kassiersfirma 'di Gazar Franken & Co.' over in de 'Kasvereniging' en Franken jr. wordt een der directeuren. In 1871 legt hij deze functie neer om zich in Parijs te gaan vestigen. In hetzelfde jaar schenkt hij de grote portrettencollectie van zijn vader, die door hem was aangevuld, aan het Prentenkabinet te Amsterdam.

In Parijs raakte hij zeer bevriend met Duplessis, de directeur van het Prentenkabinet aldaar, met de lithograaf Adolf Mouilleron en graaf André Mnischek, de grote kunstliefhebber. In 1886 verplaatste hij zijn domicilie naar Le Vésinet, in de omgeving van Parijs. Zijn woonplaats buitenslands verhinderde echter niet dat hij zich een zeer actief secretaris toonde van het mede door hem in 1858 opgerichte Koninklijk Oudheidkundig Genootschap, dat zonder ophouden pleitte voor een betere verblijfplaats van de Nederlandse kunstschaten.

In 1874 schreef Franken, als antwoord op de stelling van minister Thorbecke dat 'kunst geen regeringszaak' was een brochure getiteld: 'Regerings- en volkszaak, de stem

F. G. Waller.

Houtgravure door J. J. Aarts.

eens roependen in de woestijn'. In aansluiting op het bekende Gids-artikel (1873) van Jhr. Victor de Stuers 'Holland op zijn smalst' wekte Franken op tot de stichting van een Nationaal Museum van Oudheden.

Ook behoorde Franken tot de oprichters en vol-ijverige bestuursleden van de in 1883 in het leven geroepen 'Vereeniging Rembrandt' waaraan hij f 100 000,- schonk en een belangrijke som gelds legateerde.

Uit de stukken welke hij aan het Rijksmuseum heeft geschonken blijkt dat hij zich aangetrokken voelde tot die Nederlandse meesters uit de 17de eeuw, die de zeden en gewoonten van hun tijd in beeld hebben gebracht (zo o.a. A. van de Venne, J. en Es. van de Velde). Met J. Ph. van der Kellen, de directeur van het Prentenkabinet, heeft hij een oevrecatalogus van de prenten van J. van de Velde samengesteld, terwijl voorts van zijn hand verschenen oevrecatalogi van de graveurs W. J. Delff en de gebroeders

van de Passe. Een vierde over het werk van A. van de Venne bleef onvoltooid.

Zijn historisch gerichte belangstelling openbaart zich tevens in de aankoop, tezamen met P. Langerhuizen, van een groot aantal 19de eeuwse schilderijen van bekende gebeurtenissen uit de vaderlandse geschiedenis: de 'Historische Galerij'. Deze waren gemaakt in opdracht van de verzamelaar Jacob de Vos Jbzn en werden in 1897 door Franken en Langerhuizen aan de stad Amsterdam geschonken.

In de laatste jaren van zijn leven heeft Franken contact gehad met Mevrouw Willet-Holthuysen, de eigenaresse van de naar haar genoemde verzameling. Zij benoemde hem tot haar executeur-testamentair en erfgenaam van haar kapitaal, hetgeen Franken in staat stelde tot nog grotere vrijgevigheid. Na zijn overlijden in Le Vésinet op 25 april 1898 bleek dat hij behalve schilderijen, tekeningen en prenten ook een groot legaat in contanten

aan het Rijksmuseum had toegedacht, waaruit in latere jaren belangrijke aankopen konden worden gedaan.

F. G. Waller 1867-1934

François Gerard Waller werd geboren te Amsterdam op 4 juni 1867. Zijn beide ouders behoorden tot bekende en vooraanstaande hoofdstedelijke families. Van zijn moeder, Maria Elisabeth Adolphine Schill, erfde Waller de behoefte aan verfijning en de liefde voor kunst en literatuur. In 1888 ging hij rechten studeren in Leiden, doch de studie vermocht hem niet te boeien. De kunstgeschiedenis trok hem in sterke mate en in het begin van 1896 reisde hij naar Parijs om zich aan de Ecole des Chartes in dat vak te verdiepen. Maar reeds in 1897 was hij terug en werd hij benoemd tot onderdirecteur van het Mauritshuis als opvolger van Hofstede de Groot. Bovendien kreeg hij tijdelijk het beheer over 's Rijks Prentenkabinet te Leiden. Zijn chef in het Mauritshuis, dr. A. Bredius, was echter weinig met deze benoeming ingenomen, aangezien hij van mening was dat men eerst blijken van bekwaamheid moest geven alvorens in een dergelijke werkkring te kunnen worden benoemd. De critiek op de minister trof ook Waller en was voor de in aanleg werkzame, maar teruggetrokken figuur niet bemoedigend. Op zijn verzoek kreeg hij in december 1900 zijn eervol ontslag. De werkkring aan het Prentenkabinet in Leiden lag meer in zijn aard, hij heeft er geheel belangeloos veel aanvullend werk gedaan en ordening gebracht in de verzameling. Na zijn vertrek uit den Haag keerde Waller terug in het ouderlijk huis in Amsterdam, waar hij tot zijn overlijden is gebleven.

Terwijl hij zijn kunsthistorische werkzaamheden te Leiden tot oktober 1906 voortzette - sedert 1899 hield hij zich tevens bezig met de samenstelling van een register van Nederlandse graveurs - werd hij op 1 januari 1906 opgenomen in de Amsterdamse zakenwereld (tot 1917) als firmant van Testas & Waller, commissionairs in effecten, waarvan ook zijn vader tot 1912

deel uitmaakte. Door alles wat hij in zijn functie aan het Mauritshuis had ondervonden aan spot en critiek was het begrijpelijk, dat zijn afkeer van publiciteit toenam. Tijdens zijn leven is dan ook zeer weinig van zijn werk in druk verschenen en dat dan nog alleen op aandringen van anderen. De uitgave van het graveursregister werd steeds uitgesteld en pas na zijn dood verzorgd. De kosten werden gedragen door het door hem bij testamentaire beschikking gestichte 'F. G. Wallerfonds'.

Waller bezat het instinct van de ware verzamelaar. Hij schonk zijn grote verzameling Nederlandse volks- en kinderprenten, boekbinderspapieren, ex-libris en veilingcatalogi benevens twee schilderijen van P. G. van Os aan het Rijksmuseum. De Universiteit van Amsterdam ontving een kostbare collectie edelstenen en halfedelstenen. De vele blokken voor volksboeken en -prenten, zijn oude tabaksdozen en een groot aantal gebruiksvoorwerpen kwamen in het bezit van het Openluchtmuseum te Arnhem.

Ook na zijn dood op 23 november 1934 bleek dat zijn grote belangstelling was uitgegaan naar de Nederlandse prentkunst. Van zijn gehele vermogen moest het reeds genoemde 'F. G. Wallerfonds' worden gevormd, eigendom van de Staat, maar onder beheer van een college van Beheerders. Zijn antiquiteiten werden ten behoeve van dit fonds geveild. Uit de inkomsten komt jaarlijks een bedrag ten goede aan het Rijksprentenkabinet te Amsterdam voor aankoop van in de eerste plaats Nederlandse grafiek. Hierdoor blijft Wallers naam voor altijd verbonden aan de Nederlandse kunst.

Dr. A. Bredius 1855-1946

De steeds toenemende belangstelling voor de kunst en de ontwikkeling van het Nederlandse museumwezen in de tachtiger jaren van de 19de eeuw heeft door de geestdriftige figuur die Bredius was, een zeer krachtige impuls gekregen. Onafgebroken heeft hij gestreden voor het behoud en de kennis van onze oude schilderijen. Naast zijn goede intuïtie en speurzin wist hij zich een geweldige

◁ Dr. A. Bredius. Tekening door H. J. Haverman.
Gemeente Museum, den Haag.

kennis, speciaal van de Nederlandse 17de eeuwse schilderkunst, te verwerven. Er heersten in die dagen felle tegenstellingen over onze oude kunst en in vrijwel alle periodieken van enige betekenis, tot in de dagbladen toe, verschenen artikelen, waaronder zeer vele van Bredius' hand.

Abraham Bredius werd geboren te Amsterdam op 18 april 1855, waar zijn vader behoorde tot de oud-Amsterdamse handelskringen; zijn moeder verloor hij op jeugdige leeftijd, waardoor zijn opvoeding in handen kwam van een gouverneur. Van enige kunstzin van zijn ouders is niets bekend. Wel echter van zijn grootvader, eveneens Abraham Bredius, die op zijn buiten 'Oud-Bussum' bij Naarden een verzameling schilderijen van hoge kwaliteit bezat, welke later de grondslag vormde voor de collectie van zijn kleinzoon. Hiertoe behoorde o.m. de Kopster van Brekelenkam, in 1810 gekocht voor f 275,—!

Bredius' vader wilde een carrière in de handel voor zijn zoon, maar diens liefde ging uit naar de muziek; zijn vader gaf toe en de jonge Bredius mocht zich aan de pianostudie gaan wijden. Maar door een blessure aan een

Dr. C. Hofstede de Groot. Ets door M. Liebermann. ▷

van zijn handen moest hij rust nemen; hij maakte een reis naar Italië waar zijn impulsieve natuur gegrepen werd door de schilderkunst. Hij begon een diepgaande studie en op raad van Wilhelm von Bode, de latere directeur van het museum in Berlijn, ging hij zich toeleggen op de geschiedenis van de Nederlandse schilderkunst, waar in die dagen nog maar zeer weinig van bekend was. Voor een kunsthistorische opleiding was destijds in ons land geen gelegenheid, maar Bredius, van nature begiftigd met een fijn gevoel voor kwaliteit en een goede smaak, wist zich in korte tijd op te werken tot een expert op het gebied van de schilderkunst. In 1880 werd hij benoemd tot onderdirecteur van het Nederlands museum van Geschiedenis en Kunst, gevestigd in het Rijksmuseum te Amsterdam. Hij breidde de aldaar bestaande afdelingen uit o.m. door het schenken van oude costuums en schilderijen. Behalve een voortreffelijke catalogus van de collectie verscheen in de jaren 1886/88 zijn grote geïllustreerde werk 'Die Meisterwerke des Rijksmuseums in Amsterdam', waarmede een grondslag werd gelegd voor de geschiedschrijving van de oude Nederlandse schilderkunst. Zijn

werkzaamheid ging zich vooral ontplooiën toen Bredius op 1 juli 1889 directeur werd van het Mauritshuis in den Haag, een functie die hij tot 1909 heeft vervuld.

Deze twintig jaren zijn zonder twijfel de vruchtbaarste van zijn leven geweest; hij heeft gereisd en aangekocht voor het Mauritshuis en zijn eigen collectie, maar ook voor andere Nederlandse musea. Bovendien heeft hij veel in archieven gewerkt en naar aanleiding daarvan belangrijke publicaties gedaan.

Kunstminnend Nederland heeft ongelooflijk veel aan Bredius te danken, veel van wat thans te genieten valt is een direct gevolg van zijn activiteiten of gulheid. Aanvankelijk kocht Bredius stukken van kleinere meesters ter completering van de aanwezige verzameling. Belangrijke aankopen steunde hij met geld; om een uit vele te noemen: het schilderij 'De stenen brug' van Rembrandt kon mede dankzij zijn financiële hulp door het Rijksmuseum worden aangekocht. Van zijn kennis hebben tallozen geprofiteerd, hij publiceerde in vele binnen- en buitenlandse tijdschriften, zijn catalogi en uitgegeven archiefstukken verschaften een schat van ge-

gevens. Zoals bekend legateerde hij aan het Mauritshuis zijn aanvankelijk in bruikleen gegeven schilderijen, terwijl de gemeente 's-Gravenhage na zijn dood in 1946 eigenaresse werd van zijn woning met de prachtige collectie kunstschaten. Op bijna 91-jarige leeftijd overleed Bredius in Monaco waar hij het laatste deel van zijn leven had doorgebracht.

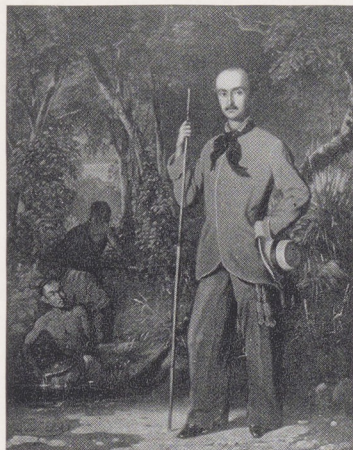
Dr. C. Hofstede de Groot 1863-1930

Na de figuur van Bredius komen onze gedachten wel haast vanzelf op die andere strijdbare persoonlijkheid, de iets jongere maar veel eerder overleden Cornelis Hofstede de Groot, op wie Bredius aanvankelijk veel invloed heeft gehad.

Cornelis Hofstede de Groot, geboren 9 november 1863 te Dwingelo, was de oudste zoon uit een domineesgezin. Zijn beide grootvaders, Groningers van geboorte, waren hoogleraar in de theologie te Groningen. De kunstliefde en belangstelling kwamen van zijn grootmoeder Star Numan-van Swinderen en van de kunstzinnige zuster van Cornelis' moeder. Zijn jeugd is niet gemakkelijk geweest: op 11-jarige leeftijd een ernstige ziekte en in 1884 het verlies van zijn vader, die zes jaar tevoren eveneens hoogleraar in Groningen was geworden. In verband met zijn zwakke gezondheid maakte de jonge Cornelis onder leiding van zijn tante Star Numan al vroeg buitenlandse reizen en woonde hij later het grootste gedeelte van zijn gymnasiumtijd buiten Coburg in Duitsland.

De historisch en kunsthistorisch interessante omgeving begon zijn belangstelling te wekken, hij maakte in deze jaren tal van reizen in Duitsland. Het is van invloed geweest op zijn gehele verdere leven, als wetenschapsman en als verzamelaar. Na zijn eindexamen toog hij naar Leipzig om onder Springers leiding kunstgeschiedenis te gaan studeren. Maar door het overlijden van zijn vader moest hij thuiskomen om zo spoedig mogelijk voor een werkkring klaar te komen. Daartoe werden de oude talen gekozen. Het bevredigde hem echter niet, hij ging naar

*John F. Loudon.
Schilderij door Raden Saleh.
Particulier bezit.*

Leiden, deed daar wel nog zijn kandidaats letteren, maar nadien is hij weer, weliswaar na veel strijd in zich zelf en met zijn familie, overgegaan naar de kunstgeschiedenis. In 1889 vertrok hij opnieuw naar Leipzig en in het jaar daarop werd hij tot zijn grote vreugde benoemd tot tijdelijk wetenschappelijk assistent aan het Prentenkabinet in Dresden. Zo kon hij met een klein jaargeld in eigen onderhoud voorzien. Van deze tijd dateert ook het eerste contact met Bredius, die hem aanried zich vooral toe te leggen op de studie van de 17de eeuwse Nederlandse schilderkunst. In 1891 vroeg Bredius de Groot bij hem te komen werken in het Mauritshuis en begin augustus van dat jaar werd hij onderdirecteur. Hoewel deze samenwerking door een te groot verschil in aanleg en opvattingen niet lang heeft geduurd – in november 1896 nam de Groot zijn ontslag – is zij voor de ontwikkeling van de Nederlandse kunstgeschiedenis van grote betekenis geweest.

In 1895 werd de Groot gepolst door de directeur van het Amsterdamse Prentenkabinet, J. Ph. van der Kellen, of hij ervoor voelde zijn opvolger te worden. De werkring lokte en de Groot hapte toe. Hij is er nog geen twee jaar geweest. Moeilijkheden

met van der Kellen, die gesteund werd door de almachtige referendaris van het ministerie, Jhr. Victor de Stuers, deden de Groot per 1 juli 1898 ontslag aanvragen. Hij vestigde zich toen weer in den Haag om zich geheel aan publicistische arbeid te wijden. In de navolgende jaren is zeer veel van zijn hand verschenen, o.m. het standaardwerk over Rembrandt in samenwerking met Bode.

Dan begint hij zijn grote levenswerk over de belangrijkste Nederlandse 17de eeuwse schilders waarvan hij de voltooiing met de verschijning van het 10de deel in 1929 nog heeft beleefd. Een hem in 1907 aangeboden buitengewoon hoogleraarschap in de kunstgeschiedenis te Leiden aanvaardde hij niet, omdat hij niet alleen voor eigen waardigheid, maar vooral voor die van de stad van Rembrandt slechts een gewoon hoogleraarschap mogelijk achtte.

De toewijding aan zijn vaderland blijkt vooral uit de bestemming van zijn verzameling die hij, zodra zijn middelen het enigszins toelieten, met veel zorg bijeen heeft gebracht. Door zijn kennis wist hij een unieke verzameling bijeen te brengen: schilderijen, tekeningen, later ook aardewerk en zilver en Italiaanse médailles. Tekeningen van bijna

alle Hollandse meesters, die tot het beste behoorden wat in Nederlandse particuliere verzamelingen werd gevonden. De 65 prachtige Rembrandttekeningen, reeds vanaf 1906 in vruchtgebruik en bij testament geschenken aan het Amsterdamse Prentenkabinet, had hij gekocht, mede om deze serie voor Nederland te behouden. De beroemde Hercules Seghers werd na ruiling met het museum in Groningen door het Rijksmuseum verworven. Want ook zijn vaderstad Groningen werd rijkelijk door hem bedacht, terwijl zijn overvloedig en belangrijk werk-materiaal aan het Rijk ter beschikking werd gesteld op voorwaarde dat het te allen tijde voor iedereen beschikbaar zou zijn.

Midden in zijn werk nog kwam het einde, op 14 april 1930 overleed hij in zijn woning aan het Voorhout in den Haag.

J. F. Loudon 1821-1895

Een schenking van geheel andere aard, die in een grote leemte voorzag, vormt de prachtige collectie Delftse ceramiek, welke door de nazaten van de verzamelaar J. F. Loudon, in 1916 aan het Rijksmuseum is aangeboden.

John Francis Loudon zag het levenslicht te Rotterdam in 1821. Zijn vader, Alexander Loudon, was Brits zee-officier en kwam als zodanig in 1811 op Java. Na tijdens het Engelse bestuur resident van Semarang te zijn geweest, maakte hij fortuin als suiker- en indigofabrikant. In 1824 kreeg hij het Nederlandse staatsburgerschap.

Drie van zijn zes zoons vinden wij later terug in Nederlandsch-Indië, nl. Alexander die Vice-President werd van de Raad van Nederlandsch-Indië en een prachtige collectie Hindu-Javaanse kunst bijeen bracht, James in 1872 als Gouverneur-Generaal (deze werd in 1884 voor zijn verdiensten in de adelstand verheven), terwijl John Francis, de stichter van de verzameling Delftse ceramiek, een zeer belangrijke rol heeft gespeeld bij het begin van de tinexploitatie op Billiton.

In 1850 werd hij betrokken bij de plannen van Vincent Gildemeester baron van Tuyll van Serooskerken en Prins Hendrik om het

eiland te exploreren. Aanvankelijk werd geen tin gevonden, maar Loudon zette door en met succes. Zijn komst op Billiton betekent het begin van de exploitatie. Onder buitengewoon moeilijke omstandigheden heeft Loudon zeer belangrijk pionierswerk verricht. Na een ernstige ziekte in 1853 kon hij pas in augustus 1855 met verlof naar Europa gaan om in juli van het volgend jaar nogmaals naar Indië terug te keren.

Doch zijn geregelde bemoeienis met Billiton is dan ten einde. Dat hij een autoriteit was blijkt uit het feit dat er in geval van moeilijkheden nog wel eens een beroep op hem werd gedaan en niet tevergeefs.

Na het overlijden van zijn medeconcessionaris van Tuyll in 1860 werd het Billiton-bedrijf in een naamloze vennootschap omgezet waarbij Loudon al zijn rechten en bezittingen opgaf.

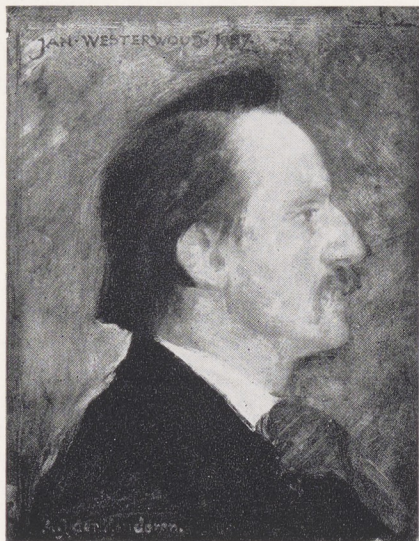
Vanaf zijn terugkeer in Nederland in de zestiger jaren, heeft hij al zijn zorgen gewijd aan het bijeenbrengen van zijn collectie, die werd opgesteld in zijn huis aan de Hoge Nieuwstraat in den Haag. Tenslotte bezat hij zoveel, dat zelfs op de zolder moest worden opgeborgen. Maar behalve het verzamelen voor zichzelf – in 10 jaar tijds was het grootste deel reeds bijeen – wilde hij het weinig bekende Delftse aardewerk ook aan anderen bekend en voor een ieder toegankelijk maken. Daartoe vroeg hij de Fransman Henry Havard, die na de revolutie van 1870/71 uit zijn land was verbannen en zich in Nederland als kunstcriticus had gevestigd, een catalogus te maken van de ruim 500 voorwerpen; deze verscheen in 1877.

Loudon bleef ongehuwd, zodat zijn verzameling na zijn dood in 1895 in het bezit kwam van zijn broer James en na diens overlijden van zijn echtgenote. Hun kinderen besloten na het heengaan van Mevrouw Loudon-de Stuers in 1915 de gehele collectie van hun oom aan het Rijk ten geschenke te geven ter plaatsing in het Rijksmuseum.

J. B. A. M. Westerwoudt 1849-1906

Joannes Bernardus Antonius Maria Westerwoudt, geboren te Amsterdam op 20 decem-

*J. B. A. M. Westerwoudt.
Schilderij door A. J. der Kinderen.
Mr. Th. Westerwoudt, Meerssen.*

ber 1849, werd aanvankelijk opgeleid voor het makelaars- en effectenkantoor van zijn vader, dat was opgericht door zijn grootvader in 1797. Voor zijn vader, Theodoor Joan Baptist, een Amsterdamse zakenman van de oude stempel, was het een grote teleurstelling toen al spoedig bleek dat zijn enige zoon en toekomstige opvolger in het kantoor niets voelde voor het zakenleven, want zijn hart ging uit naar een kunstenaarsloopbaan. Ondanks de vaderlijke bezwaren zette Westerwoudt door en vertrok naar Antwerpen om aldaar aan de Akademie een opleiding tot kunstschilder te volgen. Later was hij aan de Amsterdamse Akademie een leerling van Allebé. De ijver en toewijding waarmee hij zijn studie volbracht leverden het bewijs dat alleen de kunst, die hij zijn verdere leven trouw bleef, hem blijvend kon boeien.

Na zijn huwelijk in 1877 vestigde hij zich in Haarlem waar hij een groot huis betrok dat ruimschoots plaats bood aan zijn uitgebreide verzameling kunstschaten. Want behalve uitvoerend kunstenaar was hij kenner en collectionneur. Door zijn tamelijk een-

zelvig karakter was zijn contact met de buitenwereld van beperkte en oppervlakkige aard, zodat hij waarschijnlijk nooit serieuze pogingen heeft gedaan om zijn werk onder de aandacht te brengen, bovendien was hij zeer bescheiden. Zijn aanzienlijke fortuin, dat hij uitmuntend beheerde, stelde hem in staat ook zonder schilderen en tekenen in zijn onderhoud te voorzien en zijn arbeid zal zich hoofdzakelijk hebben bepaald tot eigen atelierstudies. Grote waardering en bewondering heeft hij gehad voor Jongkind en de schilders van de Haagse school, van wie hij verschillende belangrijke stukken in zijn bezit had. Deze, aanvankelijk in bruikleen gegeven schilderijen, kwamen na zijn overlijden het bezit van het Rijksmuseum definitief verrijken. Zijn belangstelling voor kunst bleek ook uit de bestemming van zijn nalatenschap bij zijn kinderloos overlijden te Velp (Gld.) op 2 april 1906. Bij testamentaire beschikking werd een fonds gesticht 'ter ondersteuning van behoeftige beoefenaars van Beeldende Kunst of voor opleiding van voor die kunst veel belovende jonge-

*Dr. H. W. A. Deterding.
Shell-foto.*

lieden'. Hierdoor werden talloze hedendaagse kunstenaars in de gelegenheid gesteld hun talenten tot ontplooiing te brengen.

Dr. H. W. A. Deterding 1866-1939

Henri Wilhelm August Deterding werd geboren te Amsterdam op 19 april 1866. Reeds op 5-jarige leeftijd verloor hij zijn vader, die koopvaardijkapitein was. Zijn moeder had de niet gemakkelijke taak van een klein inkomen vijf kinderen groot te brengen. Het ouderlijk huis was, zoals Deterding het zelf eens uitdrukte, doordrongen van een zeemanssfeer. Vele kompassen, scheepsmodellen en rariteiten waren door zijn voorouders bijeengebracht.

Na zijn eindexamen 3-jarige H.B.S. kwam Henri op 16-jarige leeftijd als jongste bediende op de Twentsche Bank, waar hij in het bankvak werd opgeleid. In 1886 solliciteerde hij naar een plaats bij de Nederlandsche Handel Maatschappij, na een vergelijkend examen met 200 sollicitanten werd hij gekozen en naar Nederlandsch-Indië uitgezonden. Hij werd geplaatst bij het Agent-

schap Medan. In 1889 werd hij bevorderd tot plaatsvervangend agent en in 1891 als agent overgeplaatst naar Penang. Door zijn werkzaamheden kwam hij in contact met de Koninklijke Petroleum Maatschappij. De heer J. B. A. Kessler Sr., de toenmalige directeur, bood hem een plaats aan in de onderneming. Op 15 mei 1896 trad hij in dienst. In 1901 werd hij directeur en het volgende jaar directeur-generaal. In de concurrentiestrijd met de Standard Oil en als gevolg van de belangengemeenschap met de Engelse Shell werd de 'Koninklijke' onder Deterdings bezielende en bekwame leiding een wereldconcern. In november 1936 trad hij af als directeur-generaal der 'Koninklijke'; hij overleed te St. Moritz in februari 1939.

Kunstminnend Nederland heeft Deterding zeer aan zich verplicht door in 1921 op een veiling het beroemde 'Straatje' van Vermeer aan te kopen en het aldus te behoeden voor vertrek naar het buitenland. In hetzelfde jaar werd het aan het Rijksmuseum aangeboden. Deze schenking werd in 1936 gevolgd door een omvangrijke tweede, eveneens van hoge

kwaliteit. Een groot deel van zijn particuliere collectie, voornamelijk bestaande uit Nederlandse 17de eeuwse meesters, waaronder Avercamp, van Goyen, van der Neer, van Ostade e.a. kwam in het bezit van het Rijksmuseum. In de moeilijke jaren dat er van overheidswege geen aankoopcredieten ter beschikking werden gesteld was deze schenking een wel zeer welkome aanwinst.

J. W. Edwin vom Rath 1862-1940

Edwin vom Rath was de tweede zoon van Rudolf vom Rath, afkomstig uit de omgeving van Keulen, en Louise Bunge uit Amsterdam, waar ook Edwin geboren werd. Sedert 1907 was hij deelgenoot in de firma Deichman en vom Rath te Amsterdam, waarvan ook zijn vader en beide broers firmant waren. Deze laatsten stierven vroegtijdig, zodat Edwin na de dood van zijn vader kort na het einde van de eerste wereldoorlog als enige firmant overbleef. De firma, welke bestond sedert 1848, had een groot aandeel in de handel en de verwerking van ruwe rietsuiker en beetwortelsuiker, voerde voorts banktransacties uit en handelde in overzeese producten.

Als rechtgeaarde Amsterdammer heeft de hoofdstad vom Rath steeds in alle opzichten na aan het hart gelegen, hij kende de stad als de beste.

Veel belangstelling had vom Rath voor muziek en toneel, terwijl hij ook Artis een warmhart toedroeg. Maar zijn grote voorliefde ging uit naar de beeldende kunst en dan met name naar de Italiaanse schilderkunst. Vom Rath was omstreeks 1918 met verzamelen begonnen en werd hiertoe in belangrijke mate aangezet en gestimuleerd door zijn vriend, de grote kenner van Italiaanse kunst Prof. dr. Otto Lanz, de bekende uit Zwitserland afkomstige chirurg die zelf ook een groot collectionneur van Italiaanse kunstwerken was.

Uit vom Rath's collectie blijkt dat de eigenaar er naar gestreefd heeft een zo volledig mogelijk beeld te verkrijgen van de verscheidenheid der Italiaanse schilderscholen. Hij was erop gesteld voorbeelden

te bezitten uit ieder Italiaans kunstcentrum en uit ieder belangrijk tijdperk. Door zijn jaarlijkse reizen naar Italië wist hij zijn kennis te verdiepen en vooral geleid door de adviezen van Prof. Lanz heeft hij zijn ouderlijk huis op de Herengracht, waar hij tot zijn dood is blijven wonen, verrijkt met een unieke verzameling Italiaanse meesterwerken, waarbij de Venetianen de belangrijkste plaats innamen.

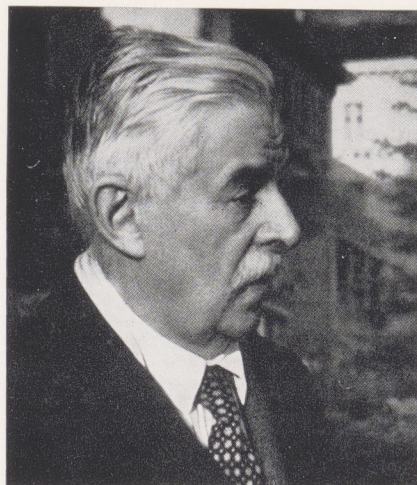
De collectie vom Rath genoot groot aanzien en behoorde tot de bezienswaardigheden van Amsterdam; de verzamelaar was zelf de eenvoud in persoon en wenste niet gaarne op de voorgrond te treden.

Bij de verduistering van de hoge ramen in zijn woning, die hij zelf verzorgde, kwam hij in september 1940 ongelukkig te vallen; op de 27ste van dezelfde maand overleed hij aan de gevolgen. Uit zijn testament bleek dat hij zijn gehele collectie oude Italiaanse kunst, welke behalve schilderijen ook meubelen, beeldhouwwerken en voorwerpen van kunstnijverheid omvatte, aan de Staat had gelegateerd, ter plaatsing in het Rijksmuseum. Het bezit aan Italiaanse kunst nam hierdoor aanzienlijk toe, zowel kwalitatief als in aantal. Ook het Prentenkabinet dankt vele belangrijke aanwinsten aan de heer vom Rath die

◁ *J. W. Edwin vom Rath.*

J. C. J. Drucker. ▷

steeds gaarne bereid was zijn financiële steun te verlenen bij een belangrijke aankoop. Bovendien creëerde hij bij testamentaire beschikking drie fondsen voor de aankoop van respectievelijk schilderijen, kunstnijverheid en prenten, hoofdzakelijk van Italiaanse herkomst.

J. C. J. Drucker 1862–1944

De verzamelaar van de grote collectie die zijn naam draagt werd geboren te Amsterdam op 31 juli 1862. De familie Drucker woonde te Voorschoten en de jongens togen dagelijks te voet naar school in Leiden. Reeds op zeer jeugdige leeftijd vestigde Jean Charles Joseph Drucker zich te Londen, waar hij in zaken ging. In 1880 trad hij in het huwelijk met een Engelse vrouw, M. L. Fraser. Drucker heeft zich laten naturaliseren, doch is later wederom Nederlander geworden. Vanuit hun woonplaats Londen heeft het echtpaar Drucker heel veel gereisd, ieder jaar waren zij in St. Moritz, verder geregeld in Parijs en Scheveningen. Zowel in Engeland als in Nederland raakte Drucker zeer bevriend met bekende kunstenaars, o.a. met de schilders Josef Israëls, Bauer en de Marissen. In Engeland behoorden Swan en de bekende verzamelaar van Oosterse kunst Salting tot zijn

vrienden. Deze vriendschapsbanden zullen Druckers belangstelling voor kunst ongetwijfeld hebben gestimuleerd en versterkt.

Met de collectie Drucker – het eerste bruikleen (36 schilderijen en 31 aquarellen) dateert van 1903 – is het bezit van het Rijksmuseum op geheel andere wijze toegenomen dan tot dat moment het geval was geweest. De 'Haagse school' komt dan in grote getale de verzameling verrijken. Teneinde te voldoen aan de voorwaarde, die het echtpaar Drucker had verbonden aan de toezegging het in bruikleen gegevene voor immer te schenken, nl. 'een geschikte plaatsing, zodat zij goed tot hun recht zouden komen' werden in 1909 enkele nieuwe zalen in gebruik genomen. Uit dankbaarheid werd hun toen door een groot aantal vooraanstaande Nederlanders een huldepennning aangeboden, vergezeld van een album met alle handtekeningen der deelnemers.

In 1911 werden opnieuw schilderijen en aquarellen, w.o. vele van Josef Israëls, in bruikleen afgestaan; reeds het volgende jaar werden deze geschonken onder beding dat de bestaande Drucker-uitbouw vergroot zou worden. De schenkingen moesten ongescheiden in het Rijksmuseum worden geplaatst en niet in een nieuw te bouwen mu-

seum, waarvan in deze jaren ook sprake is geweest. Na veel gepraat en geschrijf in de couranten over de vraag of een dergelijke uitbouw aesthetisch wel verantwoord was – waarbij door een tegenstander werd gepleit om alles wat niet de algemene belangstelling trok, zoals de boekerij, de gipsafgietsels en desnoods het gehele Prentenkabinet naar 'hogere sferen' over te brengen – werden de plannen tenslotte goedgekeurd; in 1916 konden de eerste zalen voor het publiek worden opengesteld. Door de oorlogstoestand kon de schenking bij het gereedkomen van de uitbouw in 1917 niet dadelijk uit Londen worden overgebracht.

In de jaren 1927 en 1928 werden wederom vele stukken aan de collectie toegevoegd, terwijl in 1929 door een geldschenking aan het Rijksmuseum de aankoop mogelijk werd van een schilderij van Prud'hon, voorstel-

lende het gezin Rutger Jan Schimmelpenninck. Zeer belangrijk is ook het Chinees blauw en familie verte porselein, waarbij als hoogtepunt het beroemde paar zwarte Khang-Hi vazen moet worden genoemd. Uit erkentelijkheid voor de grote schenkingen ontving Drucker, die nog Engelsman was, in 1910 het grootkruis in de Orde van Oranje-Nassau. In de twintiger jaren van deze eeuw hebben de heer en mevrouw Drucker zich voorgoed in Zwitserland gevestigd. Twee dagen na elkaar zijn zij in augustus 1944 te St. Moritz overleden. Uit hun laatste wilsbeschikking bleek opnieuw hun onverflauwde belangstelling voor het Rijksmuseum. Zij bestemden dat deel van hun verzameling schilderijen en aquarellen uit de Haagse school, dat reeds als bruikleen aanwezig was, voor het Rijk ter plaatsing in het Rijksmuseum.

BIBLIOGRAFIE

- L. J. Bol, Voorrede van de catalogus van de Kerstententoonstelling in Dordrechts Museum, december 1949.
- Chr. P. van Eeghen, Het huis Heerengracht 476. 39ste Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum, Amsterdam 1942.
- H. E. van Gelder, Levensbericht van dr. Cornelis Hofstede de Groot (1863–1930). Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden en Levensberichten harer afgestorven medeleden 1930/1931.
- H. van Hogendorp, Levensschets van Jhr. mr. Jacob de Witte van Citters. Levensberichten der afgestorven medeleden van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde, Leiden 1877.
- J. Knoef, De verzamelaar A. van der Hoop. 42ste Jaarboek van het Genootschap Amstelodamum, Amsterdam 1948.
- F. Lugt, Les marques de collections de dessins et d'estampes, tome I, Amsterdam 1921.
- Th. H. Lunsingh Scheurleer, De collectie Loudon 40 jaar in het Rijksmuseum. Bull. Rijksmuseum Amsterdam, 4de Jrg. 1956, nr. 4.
- W. Martin, Abraham Bredius (1855–1946). Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden 1946/1947.

J. C. Mollema, Gedenkboek Billiton 1852–1927, 2 dln. Den Haag 1927.

C. J. van Roozendaal, Hoe het kwam dat Amsterdam de Dupper collectie kreeg. Dordrechts Nieuwsblad 13.8.1949.

P. A. Scheen, Honderd jaren Nederlandsche schilder- en teekenkunst (1750–1850).

A. Staring, François Gerard Waller (1867–1934). Handelingen en Levensberichten van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, Jaarboek 1934/1935.

Bijlage van het 41ste jaarverslag van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap 1899, Daniël Franken Dzn 1838–1898.

Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek s.v., Leiden 1911/1937.

Verslagen omtrent 's Rijks Verzamelingen van geschiedenis en kunst.

De navolgende personen zijn wij dank verschuldigd voor het verstrekken van biografische gegevens: Prof. jhr. mr. W. J. M. van Eysinga over J. C. J. Drucker.

W. Schöffner over Edwin vom Rath.

W. F. W. de Vos over H. W. A. Deterding.

Mr. Th. Westerwoudt over J. B. A. M. Westerwoudt.